

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ خیرالدين حفظه الله تعالى

موضوع:

اخلاق؛ مکارم اخلاق؛ توبه، استغفار و جبران گذشته

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: حسین مرادی

تاریخ: ۱۳۹۹/۳/۹

لطفاً درباره‌ی ردّ مظالم و نحوه‌ی محاسبه و پرداخت آن توضیح دهید.

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۹/۳/۱۴

«مَظَالِم» جمع «مُظْلَمَة» به معنای حقّ ضایع شده‌ی مردم است که باید بی‌درنگ به آنان برگردانده شود و برگرداندنش به آنان عقلاً به این ترتیب است که اگر جایشان معلوم است، باید بی‌درنگ به نزدشان رفت و در صورت استطاعت، حقّشان را به خودشان هرگاه زنده‌اند و وارثان‌شان هرگاه مرده‌اند، پرداخت و در صورت عدم استطاعت، از آنان مهلت یا حلالیت گرفت و اگر جایشان معلوم نیست، باید به دنبالشان گشت و اگر یافت نمی‌شوند، باید معادل حقّ آنان را از طرف آنان به مستحقّ صدقه داد یا در راه خداوند هزینه کرد تا هنگامی که یافت شوند. پس اگر یافت شدند و به صدقه یا هزینه‌ی انجام شده رضایت دادند، حقّشان را گرفته‌اند و اجر برای آنان است و اگر یافت شدند ولی به صدقه یا هزینه‌ی انجام شده راضی نشدند، باید حقّشان را پرداخت و اجر برای کسی است که صدقه و هزینه را انجام داده است. همچنین، اگر معلوم است که حقّی از مردم ضایع شده، ولی مقدار آن و هویت صاحبانش معلوم نیست، باید بررسی کرد و اگر با بررسی معلوم نمی‌شود، باید از طرف صاحبانش آن قدر به مستحقّ صدقه داد یا در راه خداوند هزینه کرد تا یقین به برائت ذمه حاصل شود؛ چراکه اشتغال ذمه‌ی یقینی، برائت ذمه‌ی یقینی می‌طلبد. افزون بر همه‌ی این‌ها، توبه و استغفار به درگاه خداوند ضروری است؛ چراکه ضایع کردن حقّ مردم و تأخیر در برگرداندنش به آنان، گناه محسوب می‌شود و مستوجب عذاب اخروی است؛ چنانکه خداوند فرموده است: «وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نَذْفُهُ عَذَابًا كَبِيرًا»؛ «و هر کس از شما که ظلم کند، او را عذابی بزرگ می‌چشانیم» و فرموده است: «إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ

۱۰ الفرقان / ۱۹

www.alkhorasani.com

بایک اطلاع بر سبیل فتر منصوصوها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالی

وَيَنْبَغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ^۱؛ «بازخواست تنها از کسانی است که به مردم ظلم می کنند و در زمین به ناحق ستم می ورزند، آنان برایشان عذابی دردناک است» و فرموده است: «إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ»^۲؛ «مگر کسی که ظلم کند، سپس خوبی را جایگزین بدی سازد، پس من آمرزنده ای مهربانم» و از جابر بن عبد الله، عبد الله بن عمر و برخی دیگر روایت شده است که گفتند: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^۳؛ «رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: از ظلم بپرهیزید؛ چراکه ظلم، ظلمات روز قیامت است» و از عبد الله بن مسعود روایت شده است که گفت: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ إِبْلِيسَ يَبْسُ أَنْ تُعْبَدَ الْأَصْنَامُ بِأَرْضِ الْعَرَبِ، وَلَكِنَّهُ سَيَرَضِي بِدُونِ ذَلِكَ مِنْكُمْ: بِالْمُحَقَّرَاتِ مِنْ أَعْمَالِكُمْ، وَهِيَ الْمُوبِقَاتُ، فَاتَّقُوا الْمَظَالِمَ مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَإِنَّ الْعَبْدَ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ مَا يَرَى أَنَّهُ تُنْجِيهِ، فَلَا يَزَالُ عَبْدٌ يَقُومُ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ إِنَّ فُلَانًا ظَلَمَنِي مَظْلَمَةً، فَيُقَالُ: امْحُوا مِنْ حَسَنَاتِهِ، حَتَّى لَا يَبْقَى لَهُ حَسَنَةٌ»^۴؛ «رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هرآینه ابلیس از بت پرستی در جزیره العرب ناامید شده است، ولی به چیزی کمتر از آن از شما راضی خواهد شد: به چیزهایی از اعمالتان که حقیر می شمارید و آن ها هستند که شما را هلاک می کنند، پس تا جایی که می توانید از ظلم به مردم بپرهیزید؛ زیرا بنده در روز قیامت با نیکی هایی می آید که می پندارد او را نجات خواهند داد، ولی پیوسته کسی بر می خیزد و می گوید: خدایا! فلانی به من ظلم کرد، پس گفته می شود: از نیکی هایش محو کنید، تا آنکه هیچ نیکی برایش باقی نمی ماند» و از ابو هریره روایت شده است که گفت: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: أَتَذَرُونَ مِنَ الْمُفْلِسِ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: الْمُفْلِسُ مَنْ أَتَيْتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاتِهِ وَصِيَامِهِ وَزَكَاتِهِ، وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا، فَيَقْعُدُ فَيَقْتَصُّ هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْتَصَّ مَا عَلَيْهِ مِنَ الْخَطَايَا أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطَرَحَ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ»^۵؛ «رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: آیا می دانید که مفلِس چه کسی است؟ گفتند: ای رسول خدا! مفلِس نزد ما کسی است که نه پولی دارد و نه کالایی، رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: مفلِس (حقیقی) از امت من کسی است که

۱. الشوری/ ۴۲

۲. النمل/ ۱۱

۳. مصنف ابن أبي شيبة، ج ۷، ص ۱۹۲؛ مسند أحمد، ج ۱۱، ص ۲۶؛ سنن الدارمی، ج ۳، ص ۶۳۶؛ صحیح البخاری، ج ۳، ص ۱۲۹؛ صحیح مسلم، ج ۴، ص ۹۹۶؛ سنن الترمذی، ج ۴، ص ۳۷۷؛ مسند البزار، ج ۱۵، ص ۱۵۲؛ الکافی للکلینی، ج ۲، ص ۳۳۲؛ مسند الشهاب لابن سلامة، ج ۱، ص ۹۷؛ شعب الإيمان للبيهقي، ج ۹، ص ۵۲۹

۴. مسند أبي يعلى، ج ۹، ص ۵۷؛ المستدرک علی الصحیحین للحاکم، ج ۲، ص ۳۲؛ أمالي ابن بشران، ص ۲۵۴؛ شعب الإيمان للبيهقي، ج ۹، ص ۵۲۸

۵. أحاديث إسماعيل بن جعفر، ص ۳۲۷؛ مسند أحمد، ج ۱۴، ص ۴۳۷؛ صحیح مسلم، ج ۴، ص ۹۹۷؛ سنن الترمذی، ج ۴، ص ۶۱۳؛ مسند أبي يعلى، ج ۱۱، ص ۳۸۵؛ صحیح ابن حبان، ج ۱۶، ص ۳۵۹؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۶، ص ۱۵۵

در روز قیامت با نماز و روزه و زکاتش می‌آید، در حالی که کسی را دشنام داده و کسی را قذف کرده و مال کسی را خورده و خون کسی را ریخته و کسی را زده است، پس می‌نشیند و هر کدامشان حق خود را از نیکی‌های او بر می‌دارند، تا اینکه نیکی‌هایش به پایان می‌رسد پیش از آنکه حق همگان از او گرفته شود، پس از گناهان آنان برداشته می‌شود و بر او گذاشته می‌شود و سپس او را به دوزخ می‌اندازند». همچنین، از ابو هریره روایت شده است که گفت: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ فِي عَرْضٍ أَوْ مَالٍ، فَلْيَأْتِهِ فَلْيُؤَدِّهَا إِلَيْهِ - وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى -: فَلْيَسْتَحِلِّهَا مِنْهُ قَبْلَ أَنْ يُؤْخَذَ حِينَ لَا يَكُونُ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، وَإِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ، أَخَذَ مِنْهُ بِقَدَرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ، أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَجَعَلَتْ عَلَيْهِ»؛ «رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هر کس به برادر مسلمانش در مورد آبرو یا مال ظلمی کرده است، باید به نزد او برود و آن را جبران کند - و در روایتی دیگر آمده است: - از او حلالیت بگیرد، پیش از آنکه او را گرفتار سازند هنگامی که دینار و درهمی نیست و اگر برای او عمل صالحی باشد، از آن به مقدار ظلمش برگیرند و اگر نباشد، از گناهان کسی که به او ظلم کرده است برگیرند و بر عهده‌ی او بگذارند» و از عبد الله بن انیس روایت شده است که گفت: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: يَخْشُرُ اللَّهُ الْعِبَادَ عَرَاةً غُرْلًا بُهُمَا، قَالَ النَّاسُ: فَمَا بُهُمَا؟ قَالَ: لَيْسَ مَعَهُمْ شَيْءٌ، فَيَنَادِيهِمْ بِصَوْتٍ يَسْمَعُ مِنْ بَعْدِ كَمَا يَسْمَعُ مِنْ قُرْبٍ: أَنَا الْمَلِكُ، أَنَا الدِّيَانُ، لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَنْ يَدْخُلَ النَّارَ وَلَا أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ، وَلَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَلَا أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ النَّارِ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ، حَتَّى أَقْضَهُ مِنْهُ، قَالُوا: وَكَيْفَ وَإِنَّمَا تَأْتِي اللَّهُ عَرَاةً غُرْلًا بُهُمَا؟ قَالَ: بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ»؛ «شنیدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: خداوند بندگان را برهنه، ختنه‌نشد و بُوهم محشور می‌کند، مردم گفتند: بُوهم چیست؟ فرمود: به همراهشان چیزی نیست، پس آنان را با صدایی که از دور مانند نزدیک شنیده می‌شود ندا می‌دهد: من فرمانروا هستم، من دادگستر هستم، هیچ یک از اهل دوزخ نمی‌تواند به دوزخ برود در حالی که حق کسی از اهل بهشت را ضایع کرده و هیچ یک از اهل بهشت نمی‌تواند به بهشت برود در حالی که حق کسی از اهل دوزخ را ضایع کرده است، تا اینکه حقش را از او بگیرم، گفتند: چگونه؟! در حالی که ما برهنه، ختنه‌نشد و بی‌چیز به نزد خداوند می‌رویم! فرمود: با نیکی‌ها و گناهان» و از ابو سعید خدری روایت شده است که گفت: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ حُسْبُوا بِقَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيَتَقَاصُونَ مَظَالِمَ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَتَّى إِذَا نَقُّوا وَهَذَّبُوا،

۱. مسند أبي داود الطيالسي، ج ۴، ص ۸۳؛ مسند ابن الجعد، ص ۴۰۶؛ مسند أحمد، ج ۱۵، ص ۳۷۷؛ صحيح البخاري، ج ۳، ص ۱۲۹؛ سنن الترمذي، ج ۴، ص ۶۱۳؛ مسند أبي يعلى، ج ۱۱، ص ۴۱۳؛ حلية الأولياء وطبقات الأصفياء لأبي نعيم الأصبهاني، ج ۶، ص ۳۴۳؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۶، ص ۱۰۸.
 ۲. مسند ابن أبي شيبه، ج ۲، ص ۳۴۷؛ مسند أحمد، ج ۲۵، ص ۴۳۲؛ الأدب المفرد للبخاري، ص ۳۳۷؛ مسند الحارث، ج ۱، ص ۱۸۸؛ السنة لابن أبي عاصم، ج ۱، ص ۲۲۵؛ مسند الروياني، ج ۲، ص ۴۷۰؛ شرح مشكل الآثار للطحاوي، ج ۹، ص ۱۴۸؛ المستدرک علی الصحيحین للحاکم، ج ۴، ص ۶۱۸.

أَذِنَ لَهُمْ بِدُخُولِ الْجَنَّةِ، فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَأَحْدُثُهُمْ بِمَسْكَنِهِ فِي الْجَنَّةِ أَذْلَ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا^۱؛ «رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: هنگامی که مؤمنان از دوزخ رهایی می یابند، بر روی پلی میان بهشت و دوزخ نگاه داشته می شوند، پس حق یکدیگر در دنیا را به هم می پردازند تا اینکه پاک و پیراسته می شوند، آن گاه به آنان اذن داده می شود که به بهشت درآیند، پس به کسی که جان محمد به دست اوست سوگند، هر کدامشان خانه‌ی خود در بهشت را از خانه‌ی خود در دنیا آسان تر پیدا می کند».

بَیِّنَاتُ الْإِسْلَامِ
بَیِّنَاتُ الْإِسْلَامِ

۱. مسند أحمد، ج ۱۸، ص ۱۴۶؛ المنتخب من مسند عبد بن حمید، ص ۲۹۱؛ صحیح البخاری، ج ۳، ص ۱۲۸؛ مسند أبي يعلى، ج ۲، ص ۴۰۴؛ صحیح ابن حبان، ج ۱۶، ص ۴۶۱؛ الإیمان لابن منده، ج ۲، ص ۸۱۴؛ المستدرک علی الصحیحین للحاکم، ج ۲، ص ۳۸۵؛ شعب الإیمان للبيهقي، ج ۱، ص ۵۲۳.

www.alkhorasani.com

بَیِّنَاتُ الْإِسْلَامِ بَیِّنَاتُ الْإِسْلَامِ بَیِّنَاتُ الْإِسْلَامِ

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.